

LÝ LỊCH DI TÍCH

I/ Tên gọi : - Tên thường gọi : Mộ Khổng Thiên Như

- Tên chữ :

II/ Địa điểm phân bố di tích, đường đi đến :

- Từ bến xe Hội An theo tuyến đường Huỳnh Thúc Kháng, Phan Chu Trinh, đến ngã tư Phan Chu Trinh - Nhị Trưng rẽ trái theo đường này chừng 50m thì đến di tích. Di tích nằm cạnh bờ tường Chùa Pháp Bảo, chung quanh là nhà dân thuộc khối 1 phường Minh An (*tên cũ là Lâm sa xứ, Cẩm Phô xã*). Từ ngoài đường ta thấy 2 trụ vuông bằng ciment gạch đề : “*Khổng Thiên Như mộ địa giới*”.

- Có thể đến di tích bằng các phương tiện giao thông đường bộ.

III/ Sự kiện, nhân vật, lịch sử và thuộc tính của di tích:

- Giữa TK XVII, một biến động chính trị lớn diễn ra ở Trung Hoa, chính quyền nhà Minh bị lật đổ và nhà Thanh chính thức thay thế vai trò cầm quyền. Các lực lượng phò Minh bị đánh dập khỏi lục địa phải chạy về các đảo Hải Nam, Đài Loan và 1 số vùng ở Đông Nam Á, trong đó có Hội An, Việt Nam. Phong trào di dân của các di thần và nạn nhân nhà Minh diễn ra mạnh mẽ vào thời điểm này. Khổng Thiên Như là một trong số những di thần nhà Minh đến Hội An do tác động của sự kiện nói trên.

- Theo tài liệu của Minh Hương Tam Bảo Vụ, Khổng Thiên Như người huyện Chiêu An, phủ Tuyên Châu, tỉnh Phúc Kiến Trung Quốc qua Hội An vào khoảng giữa đầu TK XVII. Hội An lúc này đã là 1 thương cảng phồn thịnh, tàu buôn và khách thương các nước đến buôn bán làm ăn đông đúc. Với chính sách cởi mở của các Chúa Nguyễn, khi đến Hội An, Khổng Thiên Như đã được chính quyền sở tại trọng dụng. Kịp lúc tàu buôn đến nhiều, chúa Nguyễn đã chọn một số kiều dân Trung Hoa thông thạo buôn bán, giao tế cho vào làm việc ở thương tàu cảng vụ. Khổng Thiên Như được giao chức Cai phủ tàu, tước Trung Lương Hầu, phụ trách việc kiểm soát, xét tra, cân đo định lượng hàng hóa các tàu thuyền nước ngoài cập bến Hội An. Ông cùng một số người khác đã xin chúa Nguyễn lập ra xã Minh Hương vào giữa TK XVII, vì thế sau này dân chúng Minh Hương xem ông là 1 trong 10 vị lão gia (*thập đại lão*) có công khai sáng ra Minh Hương xã tại Hội An.

- Ông mất tại Hội An vào cuối TK XVII. Khi mất, chúa Minh Vương đã ban chiếu tán dương công trạng, gia phong tước Văn Huệ Hầu, ban cho ruộng đất lập từ sở, suốt đời hương hỏa. Bài chiếu này hiện được khắc tại bia mộ ông ở khối I phường Minh An.

- Di tích từ trước đến nay được dân xã Minh Hương và kiều dân Trung Hoa các Bang tại Hội An trông nom, bảo quản.

IV/ Loại di tích : Mộ táng

V/ Khảo tả di tích :

Từ ngoài đường Nhị Trưng ta thấy hai trụ vuông kích thước 1,2 x 0,48 x 0,45m bằng ciment, gạch, mặt tiền đề : “*Khổng Thiên Như mô địa giới*”. Đây là trụ mốc đánh dấu địa giới mộ.

Từ trụ mốc vào đến nền mộ là 1 khoảng đất trũng, dài 50m, rộng 12m. Nền mộ cấu tạo thành 3 cấp liền nhau, mặt tiền thấp, cao dần về phía sau, lưng dựa vào dải đất cao nay dân làm nhà ở, mặt quay hướng Tây - Tây Nam nhìn ra dòng chảy cũ của khe ồ ồ đổ thẳng ra Chùa Cầu. Cấp 1 là khoảng sân rộng 9,8m x 7m, tráng ciment. Cấp 2 cao hơn cấp 1 khoảng 0,2m, có diện tích 7,1m x 4,7m tráng ciment, 2 bên có trụ biểu vuông bằng ciment, gạch, đỉnh trụ trang trí hình hoa sen, xung quanh có thành bao bọc.

Cấp 3 rộng 3m, dài 4,2m là nơi đặt quan, quách, nhà bia. Phía trước có 2 trụ biểu vuông bằng ciment, gạch, đỉnh trụ trang trí hình búp sen. Xung quanh là thành rộng bằng ciment, gạch, dưới xây kín, trên trang trí ô trống hình bầu dục liền hoàn nhau.

Trước nắm mộ có bàn án quỳ bằng ciment, gạch cao 0,61m, dài 1,1m, rộng 0,60m. Trên bàn án là lư hương vuông bằng ciment cao 0,48m, cạnh 0,30m.

Nắm mộ hình chữ nhật (*hộp*), kích thước: dài 2,1m, rộng 0,80m, cao 0,62m, xây bằng ciment, gạch.

Bờ thành sau nắm cấu tạo kiểu nhà bia, bên có mái che, giữa mái trang trí hình mặt trăng, mây cuộn. Tấm bia sa thạch khắc bài chiếu của Chúa Minh Vương đặt giữa lòng nhà bia, 2 bên đắp nổi câu đối:

“*Quế lãnh hiển trung hôn,*

Hạnh đàn lưu thành khí”.

Tấm bia hiện bị bong vỡ nhiều nơi.

VI/ Các hiện vật trong di tích :

- 2 trụ ciment, gạch ghi dấu địa giới.
- 1 bia sa thạch khắc bài chiếu của Chúa Minh Vương có niên đại năm 1695.
- 2 bia đá cẩm thạch trắng niên đại năm 1849.

VII/ Giá trị lịch sử, khoa học, nghệ thuật, văn hóa :

- Di tích chứng minh sự nhập cư của 1 bộ phận cư dân Trung Hoa tại Hội An vào giữa TK XVII, cung cấp tư liệu để hiểu rõ hơn quá trình hình thành và phát triển của xã Minh Hương tại Hội An.

- Là tư liệu thực địa chứng minh vai trò và những đóng góp của thương nhân và kiều dân Trung Hoa vào hoạt động kinh tế thương nghiệp ngoại thương, nhất là trong giai đoạn giữa TK XVII.

- Thể hiện chính sách cởi mở về kinh tế, linh hoạt về chính trị của các Chúa Nguyễn tại Đàng Trong, sự chung sống hòa bình của cộng đồng của cư dân nhiều quốc tịch ở Hội An.

- Dấu tích của quan chức lớn ở thương cảng Hội An xưa.

- Là 1 trong những mộ cổ có niên đại khá xưa, qui mô lớn, kết cấu tiêu biểu, góp phần làm phong phú đặc điểm kiến trúc của loại hình mộ cổ ở Hội An.

VIII/ Tình trạng bảo quản di tích :

- Di tích trước đây do xã Minh Hương và Hoa Kiều các Bang tại Hội An trông nom bảo quản. Đã trùng tu, sửa chữa lớn 2 lần vào 1849 và 1942, do dân chúng Minh Hương xã, Tín Thiện tộc, Cẩm Phô xã, tứ bang hợp sức tiến hành. Di tích hiện còn khá nguyên vẹn, nhất là ở các kết cấu kiến trúc chính. Cảnh quan bị xâm phạm để làm nhà ở. Bia mộ bị bong vỡ hầu như toàn bộ.

- Đến nay di tích do bà con người Việt gốc Hoa Hội An trông nom.

IX/ Phương án bảo vệ, sử dụng di tích :

- Lập hồ sơ di tích, khoanh vùng bảo vệ nguyên trạng.

- Giao cho nhân dân Minh Hương và người Hoa tiếp tục bảo quản, tôn tạo di tích này.

- Mở lối vào di tích ở phía đường Nhị Trưng, giải tỏa sự xâm phạm đất đai ở phía trước, trả lại nguyên trạng cảnh quan ban đầu của di tích. Đưa di tích thành 1 điểm trong tuyến tham quan Đô thị cổ Hội An.

X/ Cơ sở pháp lý bảo vệ di tích :

- Thông báo bảo vệ nguyên trạng của Ban Quản lý Di tích Hội An năm 1987.

- Các hồ sơ về di tích hiện lưu trữ tại Ban Quản lý Di tích Hội An.

- Sắp đến đề nghị Bộ Văn hóa - Thông tin - Thể thao cấp bằng công nhận di tích Lịch sử - Văn hóa để có cơ sở bảo vệ tốt hơn.

XI/ Những tư liệu bổ sung :

- Tấm bia trùng tu Chùa Bà Mụ và bia trùng tu Tụy Tiên Đường, xác định thời điểm nhập cư và vai trò của Khổng Thiên Như trong việc khai sáng Minh Hương xã tại Hội An.

- Các tư liệu của Minh Hương tam bảo vụ viết về tiểu sử của Khổng Thiên Như.

Hội An, ngày 10 tháng 4 năm 1992

BAN QUẢN LÝ DI TÍCH HỘI AN

Trưởng ban

Đã ký

Nguyễn Văn Phi

Người lập lý lịch

Đã ký

Trần Văn An

TM. UBND THỊ XÃ HỘI AN

Phó Chủ tịch

Đã ký

Phạm Ngọc Giới

Sao nguyên bản chính